

# *Vi i Vänge*



**Vänge Hembygdsförening  
Årsskrift 2005**

## Styrelsen för Vänge Hembygdsförening

har under 2004 haft följande sammansättning:

Ordförande:	Ulla Hagman
vice ordförande:	Sven-G Hultman
sekreterare:	Ulla Jergeby
kassör:	Björn Svensson
ledamöter:	Fred Eriksson Solweig Henriksson Anna-Märta Schmekel Christina Wessman
suppleanter:	Dan Fagerlund Christer Granberg Kerstin Grinell Bodil Karlsson Lena Roth Ada Stenman

Föreningens hemsida finns på <http://www.hembygd.se/uppland>. Klicka dig sedan vidare till Vänge Hembygdsförening.

Redaktionskommitté:	Sven Lundkvist, sammankallande Mats Jansson Anders Källström Tore Littmarck
---------------------	--

Adress:	Sven Lundkvist Lilla Ålbo 740 20 Vänge tel 018-39 21 60 epost <a href="mailto:sven.lundkvist@telia.com">sven.lundkvist@telia.com</a>
---------	--

---

---

## Innehåll

Styrelsen . . . . .	3	Linden . . . . .	21
Program 2005 . . . . .	4	Skrock . . . . .	23
Till Läsaren . . . . .	6	Vänge och Norra Hagunda . . . . .	24
Verksamhetsberättelse . . . . .	7	Ringblomma . . . . .	31
Tack till Sven Lundkvist . . . . .	9	Väsby . . . . .	33
Ekebyseminarier våren 2004 . . . . .	10	Vänge och digerdöden . . . . .	37
		Bildgåtan . . . . .	39

**Omslagsbilden** Vy från Ekeby

**Layout** gjord av Anders Källström.

# Skrock

Mats Jansson

Även nutidsmänniskan ägnar sig ibland åt handlingar som klart kan definieras som skrock. Kanske utförs de halvt på skämt, halvt på allvar, men det finns saker som en del människor absolut gör eller inte gör i vissa situationer. *Handen på hjärtat, hur är det med fredagen den 13:e, gå under stegar, nycklar på bordet, trampa på skarvar på trottoaren? Ibland hör man idrottsmän berätta om invecklade ritualer i samband med att man tar på sig utrustningen, allt detta för att allt skall gå bra eller för att inget otrevligt skall hända.*

## Långtibleskrock

På SOFI (Språk- och folkminnesinstitutet) i Uppsala finns ett antal uppteckningar kring skrock och folktro i Vänge. Här följer ett antal uppteckningar som hämtats från en intervju med Anna Johansson född 1843 i Östervåla, som i sin ungdom tjänade som piga i Långtibble. Intervjun är gjord 1935 då Anna var 92 år gammal. Det bör påpekas att stavning och ordalag är återgivna som i utsagorna.

**Smältgumman.** ”En sån där smältgumma va dä i Wänge socken. Ja tjäna hos ett bonnfolk i Långtibble. Jag hade råka<sup>1</sup>, då jag klappa (tvätt), å då gick ja te den där smältgumman, som hette Sara Lundin, å ho såg i blyet som ho smälte i vatten. Ja va sta å fick smält för armen för ja råka ont ve vattne. I smältvattne va de ellkol (eldkol). Ja va sän å slog ut vattne i en korsväg å somt slog ja på vinn (vinden) för de skulle man göra.”

**Gårdsrået.** ”Då de kom flyttande till ett nytt ställe kasta de opp en slant ovan dörrhellen te gårdsrået, då skulle dä bli lycka på gården sa matmor där i Långtibble där ja tjäna.” ”Då vi va oppe för länge om kvällarna så tålde inte gårdråt dä, utan då knackade dä, så dä va att laga att man fick ifrån säj sysslorna och forta på.”



<sup>1</sup>Råka. Enligt en annan uppteckning från Vänge förklarar hustrun till dragonen Frans Adolf From (född 1854): ”När någon blev sjuk förr i tiden så troddes det att den personen hade råkat. Det menas så att den personen utan att veta eller vilja, skadat något oskäligt djur, någon spindel, mask, groda eller dylikt. Det var en gumma här på trakten som dom kalla för Björklundska som kunde bota för råka. Hon stöpte i bly genom en brödkaka (hällde smält bly genom hålet i en brödkaka) och blyet formade sej då liknande det djur som man råkat göra illa.” (upptecknat 5 april 1932)